

Uvodnik

Sedad Dizdarević

Ovaj broj *Žive baštine* posvećen je velikom perzijskom mudracu, piscu, pjesniku i arifu koji je ostavio veoma dubok trag na misao i djelovanje velikog broja muslimanskih ali i nemuslimanskih pisaca i mislilaca. Muslihuddin Sadi Širazi je, prema mišljenju jednog broja istraživača kakvi su Abbas Eqbal Ashtiani i John A. Boyle, rođen najkasnije 1219. godine, što bi značilo da ovim brojem obilježavamo osamstotu godišnjicu rođenja ovog velikog i značajnog mudraca i pjesnika svijeta. Sadi je nakon smrti postao predmet oponašanja i imitacije velikog broja muslimanskih pisaca i pjesnika. Ljepota, fluentnost, jezgrovitost i nedostižna lahkoća njegova jezika mnoge su očaravali i uvjerali da i oni mogu napisati takvo što. Međutim, nikad nikome nije pošlo za rukom da se približi umjetničkom geniju velikog Sadija. Možda možemo reći da Sadi ima najveći broj imitatora i epigona koji su stotinama godina nastojali oponašati i podražavati njegov jezik, stil i mudrosti. Ogroman je broj takvih djela zabilježen u historiji. Na našim prostorima najpoznatiji je Fevzi Mostarac, koji je svojim *Bulbulistanom* krenuo u pustolovinu dosezanja vrhova Sadijevog genija.

Koliko je značajan Sadi Širazi i koliko njegova slava i mudrost nadilaze okvire zemlje, kulture, religije i civilizacije kojoj pripada govori i činjenica da se njegovi briljantni i kosmopolitski stihovi nalaze ispisani na ćilimu koji se nalazi u prostorijama OUN-a u New Yorku. Naime, ranije se taj ćilim nalazio na ulaznim vratima zgrade OUN-a a sad je premješten u salu za sastanke. Stihovi su ispisani na engleskom jeziku, a njihov prijevod glasi:

*Svi ljudi su organi jednoga tijela
I svi su stvoreni od istoga dijela.
Kad jedan organ osjeti bol
I drugi će organi osjetiti zor.
Ti što ne osjećaš patnju drugoga čovjeka
Ne zaslužuješ ni da nosiš ime čovjeka.*

U prvom tekstu koji donosimo u ovom broju govorimo o Sadijevom utjecaju na velikog francuskog i evropskog filozofa prosvjetiteljstva Francois Marie Aroueta Voltairea. Voltaire slovi kao vodeći duhovni autoritet evropskog prosvjetiteljstva u XVIII stoljeću. Svojim idejama humanizma, tolerancije i kosmopolitizma nadahnjivao je sve evropske i svjetske mislioce kasnijih generacija. U ovom članku govori

se o tome na koji način i u kojoj mjeri je Voltaire bio inspiriran Sadijevim idejama i djelima i kako je vjerovao da iskvarenu, pervertiranu i dekadentnu Evropu od potpunog nestanka mogu spasiti samo Sadi i drugi visokomoralni pisci i pjesnici Orijenta.

Drugi tekst ovog broja nas upoznaje sa Sadijevim poimanjem države, vlasti i odnosa između vladara i njegovih podanika. Sadi nije revolucionar i ne poziva na svrgavanje vlasti, ne optužuje vladara za nesposobnost i pokvarenost niti govori o nekom idealnom sistemu vlasti. Ono što on vidi kao problem jeste čovjek. Čovjek je taj koga treba preodgojiti, usmjeriti, izgraditi i ojačati ono ljudsko u njemu. Odgojen, izgrađen i kultiviran čovjek će činiti dobra i plemenita djela i odgovorno pristupati povjerenoj dužnosti gdje god bio i šta god radio. Sadi poziva vladara da bude odgovoran prema svojim podanicima jer će, u suprotnom, trpjeti posljedice takvog ponašanja, poziva učene da se vladaju u skladu s onim što naučavaju i čemu druge pozivaju te tvrdi da nezadovoljstvo *najbeznačajnijeg* stanovnika ili člana neke zajednice može dovesti do propasti cijele zajednice. On je realist, pragmatičar i svjestan je da za dobro funkcioniranje države i društva svi moraju djelovati kao cjelina.

U narednom tekstu govori se o Sadijevom razumijevanju i interpretiranju političke misli. U ovom pitanju Sadi je idealist koji vjeruje u savršenog vladara u čijoj sjeni žive zadovoljne mase. S obzirom na to da je i sam sufija i arif, Sadi je, vjerovatno pod utjecajem učenja o savršenom čovjeku, formirao i oblikovao ideju savršenog vladara. Savršen vladar, a samim tim i savršena država blagostanja, jest onaj koji je pravedan, visoko moralan, učen, produhovljen, skroman i koji ima empatiju za svakog svoga podanika. Sadi ne vjeruje u sistem koji izvana kontrolira vlast, već smatra da unutarnji moralni mehanizmi najbolje vode i usmjeravaju vladara da bude pravedan i plemenit.

Naredni tekst se u znatnoj mjeri naslanja na dva prethodna te dalje konkretizira i pojašnjava Sadijevo učenje o društvu, državi, vlasti, politici, liderstvu i vođenju zajednice. Sadi, kao vrlo pobožan musliman, u skladu s porukama mnogobrojnih hadisa, smatra da svijet, država ili bilo koja zajednica počivaju na pravdi i pravičnosti. Naime, svi muslimanski mislioci koji su promišljali ideju države i ideju liderstva stavljaju akcenat na pravednosti vladara a to je, naravno, i jedan od osnovnih uvjeta i postulata koje muslimanski vladar mora posjedovati prema šerijatskom učenju. Međutim, Sadi tvrdi da bez ekonomske pravičnosti i poštene raspodjele bogatstva i budžeta nije moguće postići nikakvu drugu vrstu pravde u društvu.

U tekstu pod naslovom *Šejh Sadi u halki duhovnih plemića* govori se o vezi između Sadija Širazija i specifičnog etičkog i duhovnog kodeksa poznatog u muslimanskoj povijesti kao futuvvet ili duhovno viteštvo. Autor ovog teksta nam pokazuje da je Sadi pripadao sljedbenicima futuvveta ne samo na teorijskoj razini nego je dugo vremena bio i pripadnik jednog takvog udruženja. Futuvvetski kodeks zahtijeva od svojih sljedbenika da se ponašaju u skladu s najvišim moralnim zahtjevima, da se bore na strani slabih, da štite nejake, i što je najvažnije, da služe i pomažu svima onima kojima je pomoć potrebna.

Naredni tekst se fokusira na intertekstualni odnos između Sadijevog *Đulistana* i *Bulbulistana* našeg Fevzija Mostarca. Naime, Fevzi spada u red poznatih imitatora Sadija Širazija. Značaj i veličina Fevzija Mostarca nije u tome što je uspješno ovladao perzijskim jezikom, kulturom, normama, historijom i književnim izriječkom, nego u tome što je u svoje djelo unio neke novine i specifičnosti koje su jedinstvene za Bosnu i bosansku kulturu.

Posljednji tekst o Sadiju Širaziju nosi naslov *Sadijeve hikaje – najljepše motivacijske priče*. U ovom tekstu autor se bavi temom hikaje u islamskoj tradiciji i književnosti. Hikaja predstavlja posebnu književnu vrstu, a kod Sadija je dovedena do savršenstva. Najljepše i najveličanstvenije hikaje nalaze se upravo u njegovom *Đulistanu*. Sadijev *Đulistan* je zbog svoje praktične i didaktične vrijednosti dugo vremena bio nezaobilazan udžbenik iz etike. Njegove hikaje su vrlo sugestibilne, lahko se pamte i imaju snažnu motivacijsku i nadahnjujuću vrijednost.

Konačno, posljednji tekst časopisa *Živa baština* posvećen je prikazu knjige *Riznica Mevlevijske mudrosti* mladog i veoma nadarenog istraživača i autora mnogobrojnih knjiga i tekstova. Naime, autor kao vrsni poznavalac perzijskog jezika, književnosti, historije i duhovnosti je bosanskoj čitalačkoj publici ponudio jedno veoma vrijedno, originalno, čitljivo i inspirativno štivo.

